

Subjekt a čas

Myšlenka subjektu je základním předpokladem správného chápání spravedlnosti, práva, pravdy, správnosti atd., vůbec norem, hodnot a všeho, co s tím souvisí. Rozhodujícím předpokladem tu je správného pochopení času a zejména jeho rozhodující dimenze, totiž budoucnosti. Představa kontinuálního přechodu budoucnosti v minulost přes práh tzv. přítomnosti je nesprávná. Takový přechod všeobecného charakteru neexistuje. Přejít z budoucnosti do přítomnosti a pak do minulosti lze jen tak, že je použito jediných možných „dveří“ či „vrat“, a to znamená subjektů. Subjekt je vždy „individuální“, tj. nerozdělitelnou jednotou vnitřního a vnějšího, budoucího a minulého (přesněji: budosti a bylosti), řečeno pojmenováním Leibnizovým, je „monádou“, ovšem nikoli bodovou a bez možnosti přechodu zevnitř navenek a zvenčí dovnitř. Nejpodstatnější charakteristikou subjektu – a to všech úrovní bez výjimky – je jeho schopnost oscilovat mezi vlastní budostí a bylostí, tj. opětovně se vymykat své danosti a svému unikání do minulosti a nořit se, pronikat do své budosti (či opět lépe: nechat se obnovovat svou budostí). A druhou nejpodstatnější charakteristikou subjektu (a tou se subjekty různých úrovní od sebe liší) je schopnost překračovat meze své vlastní subjektivity, tj. meze své budosti i bylosti, jak směrem do budoucnosti, tak směrem do minulosti, a to znamená reagovat nejen na sebe, nýbrž také na jiné subjekty. Přesah směrem do minulosti je nám dobře srozumitelný, i když i zde je zapotřebí jemnějšího rozlišování mezi „minulostí“, která je „tu“, a minulostí, která „tu“ není, ale může být vykonstruována. Naproti tomu je od dob řeckého vynálezu pojmů a pojmovosti zanedbáván či dokonce zcela opomíjen přesah směrem do budoucnosti, tj. různé formy interakce niterností, niterných stránek subjektů, zejména pak subjektů různých úrovní (bez této formy interakce by nebyla možná žádná intergace nižších subjektů v supersubjekty).

(Praha, 000525-1.)